

Retorikai alaphelyzet: közlő + üzenet + befogadó

(Szerepet játszik: Ki mondja, Mit mond, Hol mondja, Mikor mondja, Hogyan mondja, Miért mondja...)

Alaptényezők:

- **Éthosz:** „a személyiség lenyomata a beszédben” (hitelesség, karizmatikusság, tekintély, stb.)
- **Páthosz:** „a beszéd lenyomata a hallgatóságban” (érzelmek keltése, személyes viszony)
- **Logosz:** maga az üzenet, a mondanivaló

A rétor feladatai:

1. Kiötlés (*inventio*): Tájékozódás, adatgyűjtés, a mondanivaló megtervezése
2. Elrendezés (*dispositio*): a beszéd strukturálása, vázlat kialakítása
3. Megfogalmazás (*elocutio*): Stilisztikai eszközök kialakítása, toposzok elrendezése
4. Kimunkálás (*pronunciatio, actio*): Hangsúlyok, beszédtempó, hangnem, gesztusok
5. Memorizálás (*memoria*): bemagolás

A klasszikus beszédszerkezet:

1. Bevezetés (*exordium*): figyelem megragadása + jóindulat megnyerése + téma felvetése
  2. Elbeszélés (*narratio*): tények, álláspontok, lehetőségek ismertetése (informálás)
  3. Tétel, felosztás (*divisio, partitio*): az álláspont megfogalmazása, a mondanivaló lényege
  4. Bizonyítás (*confirmatio*): érvek mellette
  5. Cáfolás (*refutatio*): érvek ellene + ezek cáfolata
- 4-5 együtt: érvelés (*argumentatio, probatio*)
6. Befejezés (*conclusio, peroratio*): összefoglalás, megerősítés, érzelmi telítés, stb.
- + Kitérés (*digressio, egressio*): bárhol lehet – figyelem visszanyerése, érzelmek megmozgatása, strukturális funkciók, megerősítés, stb.

Stilisztikai eszközök: Trópusok, sémák, toposzok

Trópusok: szavak, kifejezések figuratív használata (metafora, metonímia, megszemélyesítés, hiperbola, ironia, allegória...)

Sémák: deviáns nyelvhasználat (szórend, kihagyott szavak vagy mondatrészek, fura megfogalmazás...)

Toposzok: szokásos fordulatok, hatásos lépések

A toposzok egy rendszere („Új retorika”, Perelman, Olbrechts-Tyteca):

Kvázi-logikai:	azonosság, ellentmondás, tranzitivitás, stb. alapján (logikai igény) része, nagyobb, kisebb, stb. alapján (matematikai igény)
Valóságon alapuló:	ok-okozat, eszköz-cél, következmények (szekvenciális viszonyok) személy és tettei, csoport és tagjai, stb. (nem szekvenciális)
Valóságot alakító:	példa, modell, indukció, analógia... (új asszociációkat teremt)
Disszociációs:	megkülönböztetések, szembeállítások

Stílusok:

Előadás stílusa	Egyszerű	„Közepes”	Emelkedett
Beszélő feladata	Informálni, tanítani	Magának megnyerni, „jól” beszélni	Megmozgatni, magával ragadni
Kiemelt eszköz	Logosz	Éthosz	Páthosz

Beszédfajták:

Genus (nem)	Iudiciale (törvényszéki)	Deliberativum (tanácsadó)	Demonstrativum (bemutató)
Téma	Jog- igazság	Haszon- kár	Dicsőség - dicstelenség
Feladat	Rábeszélni, befolyásolni	Meggyőzni, befolyásolni	Tanítani, szórakoztatni
A hallgató	Reagáljon	Gondolja végig	Értsen egyet
A cél	Ítélet bíróság előtt	Közös döntés a gyűlésben	Tiszteletadás, stb.
Időben	Múlt	Jövő	Jelen
Irodalmi stílusok	Dráma, szatíra, agitáció, vita	Politikai beszéd, előadás	Társasági beszéd

FIGUREN

1. KLANG-FIGUREN	2. POSITIONS-FIGUREN	3. SINN-FIGUREN	4. SATZ-FIGUREN	5. WEITERE MITTEL ZUR STILBILDUNG
<ol style="list-style-type: none"> 1. Alliteration 2. Assonanz 3. Preziosität 4. Homoioteleuton 5. Homoiopoton 6. Homoioprophoron 7. Onomatopoiie 8. Lautsymbolik 9. Polypoton 10. Paronymie 11. Paronomasie 12. Traductio 13. Klauseln, Cursus 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Wortwiederholung</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geminatio 2. Anapher 3. Epipher 4. Symploke 5. Kyklos 6. Anadiplosis 7. Epanodos 8. Regressio 2. <i>Struktur (auf Satzebene)</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Isokolon 2. Parallelismus 3. Chiasmus 4. Antimetabole 5. Polysyndeton 6. Asyndeton 7. Behagels Gesetz der wachsenden Glieder 3. <i>Wortumstellung und Trennung</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inversion 2. Tmesis 3. Hyperbaton 4. Parenthese 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Verknappung, Verschiebung, Konstruktionsbruch, Redundanz</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ellipse 2. Zeugma 3. Enallage 4. Hysteron proteron 5. Hendiadyoin 6. Pleonasmus 7. Tautologie 8. Epitheton ornans 9. Synonymie 10. Doppeldeutigkeit 2. <i>Gedanken- spitzung</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klimax 2. Antithese 3. Oxymoron 4. Paradoxon 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kontaktaufnahme, Rede, Gespräch</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rhetorische Frage 2. Subiectio 3. Aporie 4. Permissio 5. Apostrophe 6. Exclamatio 7. Interiectio 8. Sermocinatio 2. <i>Gedankenführung</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praeparatio 2. Praesumptio 3. Concessio 4. Correctio 5. Praeteritio 6. Aposiopese 7. Licentia 3. <i>Erklärung und Veranschaulichung</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Commoratio 2. Enumeratio 3. Distributio 4. Descriptio 5. Vergleich 6. Exemplum 7. Sententia 8. Definitio 9. Paraphrase 10. Digressio 11. Sustentatio 12. Subnexio 13. Conclusio 14. Pointe 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dialekt, Soziolekt 2. Preziosität 3. Aischrologie 4. Archaismus 5. Barbarismus 6. Neologismus 7. Sonderformen beim Verb: <ol style="list-style-type: none"> a) Historisches Präsens b) Aktiv-Passiv c) Verbum simplex pro composito 8. Diminutiva 9. Inkonzinnität 10. Anakoluth 11. Constructio ad sensum 12. Solözismus

Néhány alakzat